

destina', 'do fortuït, inesperat', des d'on s'hauria passat *'expectativa favorable' i d'aquí a 'risc *bo o dolent'. Semàntica forçada, fonètica pitjor, menyspreu del diftong castellà *riesgo*, ignorància total del cat. ant. *rèec*, que revela el caràcter intervocàlica antíquíssim de la -s-. Per tant jo acabava l'article reconeixent que l'etimologia RESECARE, tot i les antinòmies admeses, era l'única digna de fer-li concessions.

Calia reconèixer que poc coneixem dels orígens del vocabulari romànic. Però subratllava el fet que la terminació -e de l'oc. ant. *resegue* és ja una prova palpable del caràcter postverbal del substantiu. El verb altit. *resegà*, oc. *ressegà*, cast. ant. *resgar* (avui *rasgar*) s'ha conservat en els sentits etimològics de 'serrar' i 'esquinçar': el postverbal *rísico*, *resegue*, *rèec*, *risc*, es pogué fer independent de bona hora amb el sentit de 'rompents' i després 'perill de navegants' i engendrar llavors un nou verb postnominal *resegar*, *riscare*, amb el nou sentit, l'existència del qual no impedia la del preliterari **riscare* 'tallar'.

Hem d'agrair a Johann Schmitt que assenyales un testimoni isolat d'un compost *κακοβήλικος* 'infortunat' en un poema de 1156, del grec romàic Glykas, que pressuposa l'existència de *βήλικόν* 'fortuna' o 'risc' des d'algun temps abans, o sigui abans de la invasió en massa del grec modern per italianismes provinents de Gènova i Venècia, però això no afeblia el meu escepticisme; car, a desgrat de tot, el comerç mediterrani estava principalment en mans de gent de llengua romànica des de molt abans del S. XII, i si el grec no havia rebut el mot de Gènova ni Venècia, bé l'havia pogut rebre de la meridional Amalfí on es conservaven les sorbes etimològiques, potència marítima molt anterior a la d'aquelles repúbliques, i de tants altres ports mediterranis

En definitiva restaven objeccions en molts sentits, i per tant ha estat bo i ben motivat que els esposos helleno-romanistes H. i R. Kahane, no es rendissin, més que més disposant de més informació grega que els altres col·legues, i hagin emprès de nou la qüestió en un erudit treball de 1968, a la *Festschrift Gamillscheg*, 275-83 6

Parteixen alhora de la temptativa arabista de Devic i de l'hellenista de Schmitt, però canviant a fons el sentit de totes dues, certament millorant-la, i aportant nova documentació dels papirus grecs del primer segle després de la conquesta aràbiga, entorn de 700 d. C. (pp. 277-8), i dels textos bizantins del S. XIV i del XII (pp. 278-9). D'aquells resulta un mot *ρουζικον* que es va aplicar a l'aprovisionament de les tropes mahometanes; d'aquests, un altre mot paral·lel (ben cert no igual) *βήλικόν*, que també es va aplicar a afers de guerra: no són iguals en la vocal, i menys en el significat i en l'ús que se'n féu, però han tingut raó de relacionar-los, i encara que de cap dels dos no donen proves antigues que es vagi aplicar als riscs ni a afers mercantils, també han fet bé de relacionar-los amb el nostre problema, i de creure que aquell es relacioni amb l'àr. *rızq* suscitat per Devic.

En diverses coses van errats: 1.ª: a creure que *rızq* 60

i llur *ρουζικον* són un mateix mot, tots dos manlevats de l'irani. No crec que es pugui dubtar de la procedència semítica, o almenys genuïnament aràbiga, de l'àr. *rızq*, que deriva d'una arrel aràbiga. Un i altre pertanyen a la llengua corànica: en aquesta, *rızq* es defineix «a provision, maintenance, bounty, fortune, income: anything granted to another from which he derives benefit»; el verb *razaqa* «to supply with the necessaries of life» figura en la sura 12, v. 37, en la forma d'imperfect passiu *turzaqā* (*lā ya'tikumā ta'āmūn turzaqā bihi* 'cap aliment no us vindrà que en sigueu fornits' = 'Allah no us proporcionarà cap aliment').

Rızq figura, en plural, 'arżāq, en el conte més antic de les 1001 Nits (Basra, S x); també són corànics *rāzıq* 'proveïdor' i *Ar-Razāq* epítet d'Allah «The Great Provider, Providence» (veg les obres de Penrice, 57b, i Dieterici, 62a). Afegim a això la copiosa informació de fonts orientals en el dicc. de Lane, 1076c-1077a (amb cites d'asiàtics i egipcis dels Ss. x-xiii), i de fonts africanes en Dozy (*Suppl* 1, 523-4): tots dos arabistes sabien el persa, i no solament ells sinó el Djauharí (1003 d C), el Baidawí (1291, tradicionista mahomètic), i el Firuzabadí, que tots tres eren iranians de naixença, arabitzats, s'abstienen de dir que el mot vingui del persa, com solen fer-ho quan és així.

No és *rızq* —com ja ho mostra la z, i l'estructura vocàlica del mot— el que és d'origen irani, però sí *ρουζικον*. Els dos mots s'influenciaren i de l'una llengua tots dos van passar a l'altra. El dicc. persa de Steingass (p. 562a) reconeix que *rāzıq* «giver of the necessaries of life» és un manlleu de l'àrab pel persa. D'altra banda hi ha el persa modern *rozī* 'aliment diari', 'provisió' (Steingass, 594a) i aquest sí que és un mot irani, derivat de *rōz* 'dia', pelví *rōč*, que prové del persa ant *raočab*: 'dia', avèstic *raočab*: 'llum, claror', germans indoeuropeus del gr. *λευκός* 'blanc' i del ll *lūx* (< itàlic LEUK-s); el persa mod *rozī* és el prolongament fonètic d'un irani mitjà *rōčik* o *rōčak* (pelví *ročak*-*šapān* 'dia de 24 hores', literalment 'dia+nit') 7

D'aquest sí que deu venir (almenys majorment) el *λευκός* dels papirus del S. VIII. Els mots irani *rōčik* i àr. *rızq* s'acostaven fonèticament, i tenien certa proximitat semàntica, de manera que degueren comunicar-se una mica llurs accs.: en el persa modern *rōzī* l'acc. «fortune, lot, portion» (Steingass, l c), p. ex., sembla ser presa de l'àr. *rızq*, i viceversa hi degué haver un contagi semàntic del mot irani a l'àrab. Això és el que potser no van precisar prou bé els antics iranistes que digueren que el mot irani va passar a l'àrab: els Kahane en la nota 25 citen l'armenista i orientalista P. de Lagarde (1866), i algun arqueòleg que ho diu de segona mà, però això ja ve de més amunt: Ruckert, *Zeitschr d Dt Morgenlandischen Gesellschaft* x, 279, que és de 1856. És clar que llavors la lingüística acabava de néixer i no es podia esperar més d'ells. El mot aràbic i l'iranisme *ρουζικον* eren i restaren dos mots essencialment separats, i com que l'àrab *rızq* no té cap semblança semàntica amb el nom romànic i baix-grec del risc marítim, no hi ha base per